

RODINNÁ HRA O HISTORII A TOULKÁCH PO ŽANDOVĚ A OKOLÍ

Pojďme spolu v této nelehké době toulat se po Žandově a jeho okolí. Často máme kolem sebe spoustu zajímavých a krásných věcí, které nám tak zevšedněli, že už si jich ani nevšimáme nebo je nevnímáme. Projdeme si Žandov, Dolní Polici, Valteřice, Heřmanice, Velkou Javorskou, Novosedlo, Radeč. Po toulkách musím říct, že žijeme v překrásné krajině. Tak schválně jak jí znáte... Přeji vám slunce v duši a úsměv na tváři při vašem putování. Pavlína Fuitová – knihovnice v Žandově.

Použité zdroje: wikipedie, stránky města Žandov, kniha Žandov a blízké okolí, internetová stránka www.hermanice-valterice.cz, mé soukromé fotografie.

INFORMACE A PRAVIDLA KE HŘE:

- **jediné nutné pravidlo je dobrá nálada**
- **soutěž bude probíhat od 01.06.2021 do 31.08.2021**
- **správné odpovědi na otázky vhazujte do schránky připravené ve vestibulu městského úřadu Žandov**

1. Původní německý název Žandova byl ?

Pohlednice Žandova roku 1900

2. Na žandovské kašně jsou vytesána čtyři znamení. Na jižní straně kašny je znak města .. ?

Žandovská kamenná kašna nahradila, dřívější dřevěnou se stříškou a rumpálem v roce 1853. Restaurována byla v roce 1997. Kašna má ze všech stran ve štítech vytesaná znamení. Z východu je znamení nečitelné, ze severu ční letopočet 1853, z jihu je vytesán znak kotvy.

Jižní strana – znak kotvy

3. V Koruně je označené místo, kde dle lidové tradice měla uvázaného koně císařovna Marie Terezie. Co je tam jako připomínka této události nyní ?

Marie Terezie

4. Sloup se sochou svatého Šebestiána. Svatý Šebestián je uctíván jako patron např. ?

Sloup se sochou sv. Šebestiána byl postaven až v roce 1822. V roce 1740 navštívila městečko morová epidemie, která zkosila mnoho mladých i starých. Obec tehdy, aby nemoc odvrátila, složila slib svatým Fabiánovi a Šebestiánovi, že bude každoročně, počínaje rokem 1741, slavit jejich svátek, připadající na 19. leden (podle cedule na sloupu na 20. leden).

Sloup se sochou sv. Šebestiána

5. Anna Marie Františka Toskánská na jakém zámku pobývala nejdéle a také zde zemřela ?

Pohřbena je v kostele svatého Fabiána a Šebestiána. Zámek má krásnou barokní zahradu italského – či přesněji řečeno toskánského – typu. V zámecké kapli dodnes probíhají svatby a oženil se zde i následník trůnu František Ferdinand d'Este. V zámeckém příkopu nás léta těšil medvěd Medoušek.

Na mnoha památkách na Českolipsku, Litoměřicku, ba ve středních Čechách najdeme stejný erb. Připomínající princeznu (pozdější falckraběnku, pak opět princeznu a nakonec velkovévodkyni) Annu Marii Františku Toskánskou (*13.7.1672 Ostrov nad Ohří - †15.10.1741) , paní rozsáhlých panství v Čechách. Byla vlastníkem panství zákupského, ploskovického, hornopolického, buštěhradského. S Žandovem je také velmi spjatá, neboť její erb máme nad vstupem do Koruny. Za svého života štědře přispívala a nechávala zbudovat mnohé stavy, zvelebovala kostely, města a své vesnice. Pokud si o ní budete chtít něco přečíst blíže, třeba, co darovala do kostela v Horní Polici a jak slavnostní průvod to byl, můžete v kapitole Barokní dáma z knihy Příběhy z Českolipska od Martina Aschenbrennera (která je k zapůjčení v knihovně Žandov).

Erb nad vchodem do Koruny

Portrét Anny Marie Františky

6. Jakému svatému je zasvěcen kostel v Žandově ?

Zimní fotka kostela v Žandově

7. V kterých letech vypukl požár kupole v kostele v Žandově ?

Prvně vyhořel kostel při nájezdu lužického Šestiměstí v roce 1444. V novodobých dějinách došlo k požáru kupole barokní věže 11. srpna .., kdy celá kupole shořela.

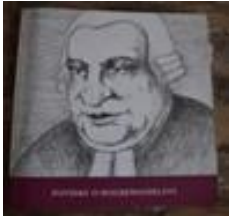

8. V jakém roce byl odhalen pomník Wenzela Hockeho v Horní Polici ?

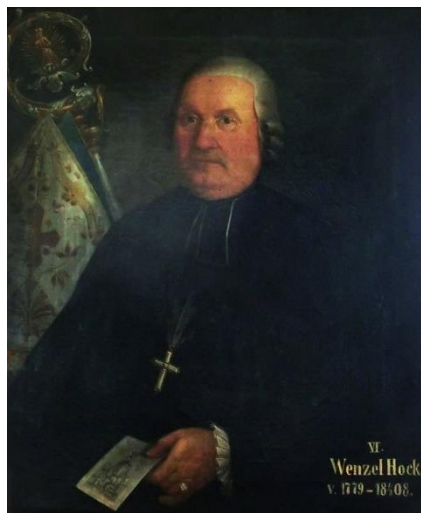
V dávné historii je s Žandovským kostelem spjata jméno katolického kněze faráře Wenzela Hockeho (*8.1.1732 Jezvė a † 1.3.1808 Horní Police) lidově zvaného Hockewanzel. Byl známý lidumil i když měl svůj vlastní přístup k plnění povinností. Rád si dopřával piva a karet.

Vypráví se o něm hodně veselých historek. Známa je povídka „ Jak dal Hockewanzel za vyučenou Žandovským“ Kdysi se v žandovském kostele dostali žandovský a bukovinský pán do hádky- oba si přisvojovali právo sedět v nejpřednější panské lavici. Sami. Nakonec na sebe tasili kordy a krvavě se utkali. Kněz ze znesvěceného kostela utekl a mši dosloužil v Polici. Přestože k tomu došlo už dávno, museli Žandovští docházet dál na bohoslužby do Police. Ale měli přece svůj vlastní svatostánek, a pěkný. Přesto byl už dlouhý čas nevyužitý. „Proč náš kostel znovu nevysvěti ? Proč s tím někdo něco nedělá?“, bručeli jedni. „Je to vina arciděkana! Je příliš tvrdohlavý!“ reptali druzí. „Musíme ztropit rámus.“..... Jak vše dopadlo a další povídky naleznete v knize POVÍDKY O HOCKEWANZELOVI, vydal kolektiv autorů v roce 2008 k příležitosti 200 let úmrtí P.Wenzela Hockeho, arciděkana z Horní Police. Kniha je k půjčení v knihovně Žandov nebo k zakoupení v infocentru v Žandově.

Pomník Wenzela Hockeho je umístěn před areálem do kostela v Horní Polici. Pohřben je v Horní Polici, na hřbitově u kostela hned u paty hlavního hřbitovního kříže, což je považováno za nejčestnější místo na každém hřbitově. Slavnostní odhalení obnovené pamětní desky arciděkana Wenzela Hockeho by mělo také proběhnout v Jezvé 7.8.2021.

Portrét Wenzela Hockeho

9. Asi 1 metr vysoký kamenný smírčí kříž stojí v Žandově u plotu rodinného domu v jaké ulici ?

Na přední straně je vytesán velký kruh, který přetíná kříž, jehož strany jsou zakončeny čtyřmi malými křížky. Je označován jako kříž čarodějnic nebo je o něm v poválečné literatuře uváděno jako o cyrilometodějském kříži. Jeho původní místo bylo při staré polní cestě na Velkou Bukovinu.

Ve středověku bylo možno při trestání provinilců uplatnit systém tzv. smírčího práva, kdy byl provinilci uložen nějaký úkol, kterým odčinil svůj zločin. Takovým úkolem kromě vyrovnání s postiženou rodinou mohlo být i vytesání a vztyčení kamenného kříže na místě, kde byl zločin spáchán. Křížové kameny byly stavěny také jako upomínka na pohromy, například morové epidemie. V roce 1997 byl vydán soupis- jako katalog všech dosud nalezených smírčích křížů na území Česka. Katalog sestavilo muzeum v Aši a na něj navázaná Společnost pro výzkum kamenných křížů. Autoři vycházeli z desítek písemných podkladů od roku 1884. Katalog je tříděn po okresech a nalezené kříže byly očíslovány a popsány. Společnost později vydala novelizace, protože kříže byly a jsou dále nacházeny. V registru je náš smírčí kříž uveden pod číslem 0108. V roce 2003 měla společnost zmapováno ve své centrální evidenci 3893 kamenných křížů na území celé České republiky.

0108 Žandov

10. Na jaký hudební nástroj Antonín Möser hrál ?

Překvapivě jsem zjistila, že na wikipedii má Žandov uvedenou jako osobnost města Antonína Mösera (též Antonín Bartoloměj Moeser, či Antonius Mösser, křtěn 20. února 1693, Žandov u České Lípy – 25. února 1742, Drážďany) byl virtuózní český xxxx, v letech 1724–1728 byl hudebníkem pražské šlechtické kapely hraběte Václava z Morzinu. Jeho otec Jan František Möser byl učitelem a městským písařem.

11. Jaká řeka protéká Žandovem ?

Její prameny nalezneme dva. Jako Hlavní pramen je většinou označována dříve mohutná vyvěračka u Osečné na jižním okraji obce Janův Důl. Někdy je uváděn i pramen (Horní Ploučnice), který se nachází o pár kilometrů dále a o něco výše u obce Hoření Paseky na JZ svahu Ještědu . Hojně známá a navštěvovaná je tzv. Průrva kde se v Novinach pod Ralskem zařezává do hluboké pískovcové soutěsky zakončené stometrovým tunelem.

Další přírodní zajímavostí a za zmínku stojí určitě Přírodní památka Meandry Ploučnice. Meandry Ploučnice se nacházejí mezi Mimoní a Českou Lípou a zajímavé především z velké části zachované lužní lesy a louky. Přimo kolem řeky nevedou žádné cesty, proto je nejlepší projet si tento úsek lodí. V mokřadech roste téměř stovka druhů zvláště chráněných rostlin a žije zde přes 160 druhů chráněných živočichů. Například se zde vyskytuje vážka klínatka rohatá, motýl modrásek očkovaný , vydra říční, losos obecný. Meandry navíc zásadně pomáhají při velké vodě - řeka se tam totiž může rozlévat do prostoru, aniž by způsobila nějaké škody.

Foto Meandry Ploučnice

Foto z vítání jara Morana, akce pořádanou ZUŠ

12. Lidově řečený tovární kopec se správně jmenuje ? .... Vrch (293 m)

Mapa z roku 1910

13. DOLNÍ POLICE – Jaké číslo popisné má bývalá chalupa Vladimíra Menšíka ?

V Dolní Polici měl chalupu známý a oblíbený herec Vladimír Menšík. Sice stojí přímo u silnice, ale její výhodou je blízkost řeky, kde rád rybařil. Ve Vlastivědném muzeu v České Lípě mají expozici sestavenou z původního nábytku a předmětů z jeho chalupy, kterou věnovala muzeu jeho žena.

14. VALTEŘICE – při cestě po silnici naleznete památník obětem nacistické ..... ?

Památník je věnován obětem z roku 1938 -1945. Každý rok pořádá město Žandov letní setkání v Heřmanicích a Valteřicích, letos vychází na 10.07.2021 od 17.00 hod. u hospody v Heřmanicích.

Památník Valteřice

15. HEŘMANICE - jaký rok je vytesán na zadní straně brzdového kamene ?

Brzdové kameny patří mezi nejstarší dopravní značení, jsou pravděpodobně používány již od první poloviny 18. století.

Musím říct, že jsem sama touto cestou do Janovic už jela několikrát a nikdy jsem si brzdového kamene nevšimla. Je to asi ten příklad něčeho vzácného, co nevnímáme. Na první pohled je to obyčejný kamenný sloupek u cesty se nachází po pravé straně silnice z Heřmanic směrem do Janovic. Těsně před prudkým 12% klesáním s ostrou levotočivou zatáčkou. Ale není to tak! Je to podle všeho nejstarší dopravní značení na Českolipsku – takzvaný Brzdový kámen, neboli čubovník.

Výška kamenného reliéfu je přibližně 3 metry. Rozměry základny jsou 50 x 50 cm a na vrchu je to cca 25 x 25 cm. V hlavě je jasně viditelná stopa po kříži a viditelné vyobrazení ruční brzdy tzv. čuby. A na co vlastně a jak sloužil brzdový kámen ?

Brzdový kámen byl kamenný čtyřboký pilíř s vyobrazením rukojeti smykové kočárové brzdy, který označoval místo, kde měl vozků pomoci klínu začít přibrzďovat vůz, aby nenarazil do koňského potahu. To znamená, že brzdový klín vložil pod kolo povozu a tím brzdil. Dole pod kopcem klín na určeném místě vyjmul a vozkové, kteří jeli do kopce, měli povinnost klíny vyvézt nahoru a uložit u brzdového kamene.

16.NOVOSEDLO - Jaký obrázek je na lavičce u informační tabule vyobrazen ?

U informační tabule na Novosedle je po levé straně k odpočinku velmi zajímavá lavice a dále sloupek s křížkem, vše je dělané mozaikově.

První zmínky o osady Novosedlo pocházejí pravděpodobně z 2. poloviny 15. století. V roce 1930 zde bylo 86 obyvatel a 17 domů. Ve vsi byla myslivna a hostinec. Po druhé světové válce byla většina původních obyvatel vysídlena. V roce 1950 se Novosedlo stalo osadou obce Žandov. V roce 1965 žilo v osadě 7 stálých obyvatel, v roce 1975 však již pouze jeden stálý osadník. V současnosti je osada využívána převážně k rekreaci, ovšem je zde již několik stále žijících obyvatel, takže se do Novosedla po letech opět vrací život. Několik domů bylo renovováno, vyrostly zde i nové objekty.

17.VELKÁ JAVORSKÁ - Na křižovatce je k vidění kaple z roku 1731 a její název je ?

Zmínka o obci pochází ze 13. st. za vlády Přemysla Otakara II. V 18. století měla ves 50 domů a pěstovaly se zde veškeré zemědělské plodiny vč. chmele. Byla tu hospoda, obchod, skoro veškerá řemesla a choval se zde dobytek. Také zde byla od roku 1875 škola. Na východ od obce se našla roku 1812 ložiska hnědého uhlí, které se těžilo. Roku 1880 zde bylo 65 domů a 343 obyvatel. Po druhé světové válce bylo veškeré obyvatelstvo (asi 250 osob) vysídleno do Německa. Taktéž bylo vysídleno obyvatelstvo okolních malých osad Malá Javorská (Klein Jober) a Havraní (Rabenstein), které tímto zanikly. Na katastru obce Žandov – Velká Javorská leží větší část přírodní památky Bobří soutěska na zde protékajícím Bobřím potoce.

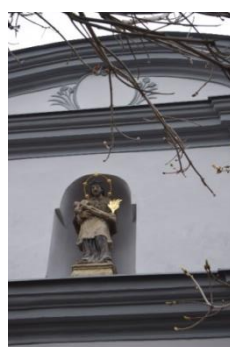

Foto kaple

18. RADEČ - Tak jako na žandovském hřbitově máme modrého anděla i v Radči je na hřbitově také hrob s jedním andělem. Moje otázka zní, ke kterému hrobu anděl patří ? Je to famílie .... ?

Pokud se půjdete na místní hřbitov podívat, čeká vás na začátku travnaté cesty křížek. Máte-li rádi hřbitovy, které na vás dýchnou minulostí, jste tu správně. S ještě německými hroby, kde uvidíte třeba na hrobech vytesané květiny i když i zde již čas začal pracovat a hroby pomalu mizí. Už při přečtení knížky : Vyprávění o Radči (kterou si můžete opět půjčit v knihovně Žandov nebo koupit v infocentru Žandov) mi bylo jasné, že zde žijí lidé, kteří svůj domov milují a váží si sousedů. Také se zde pravidelně konají každý rok v červnu Radečské slavnosti. Ke zhlédnutí je tu kaplička, kostel zasvěcený stětí Jana Křtitele postaven v roce 1906 byl bohužel v roce 1969 kvůli špatnému stavu stržen. Kousek od kapličky se nachází krásné dětské hřiště a chátrající budova bývalé staré školy. Nad vsí z východní strany jsou Radečský kopec 504 m n. m. a Stružnický vrch 432 m n. m. Ves i oba kopce jsou v území spravovaném CHKO České středohoří.

Modrý anděl na hřbitově v Žandově

Křížek u cesty na hřbitov

Anděl, u kterého hledáme, které famílie patří ?

Kaplička na Radči

Jeden z hrobů

Na závěr mnohokrát děkuji za doputování až sem. Doufám, že se vám cesta líbila. Je jen na vás, zda se při nějaké další znovu setkáme. Pokud si nebudete vědět rady, zavítejte pro nápovědu do knihovny Žandov nebo napište na email mlk.zandov@email.cz. Budu ráda, pokud nám pošlete z cest nějaké foto třeba na email : mlk.zandov@seznam.cz nebo na facebook *knihovna Žandov* či *Města Žandov*. Vaše knihovnice P.F. a město Žandov.

SOUHRN REKAPITULACE OTÁZEK

1. Původní německý název Žandova byl ?
2. Na žandovské kašně jsou vytesána čtyři znamení. Na jižní straně kašny je znak města .. ?
3. V Koruně je označené místo, kde dle lidové tradice měla uvázaného koně císařovna Marie Terezie. Co je tam jako připomínka této události nyní ?
4. Sloup se sochou svatého Šebestiána. Svatý Šebestián je uctíván jako patron např. ?
5. Anna Marie Františka Toskánská na jakém zámku pobývala nejdéle a také zde zemřela?
6. Jakému svatému je zasvěcen kostel v Žandově ?
7. V kterých letech vypukl požár kupole v kostele v Žandově ve 20 století ?
8. V jakém roce byl odhalen pomník Wenzela Hockeho v Horní Polici ?
9. Asi 1 metr vysoký kamenný smírčí kříž stojí v Žandově u plotu rodinného domu v jaké ulici ?
10. Na jaký hudební nástroj Antonín Möser hrál ?
11. Jaká řeka protéká Žandovem ?
12. Lidově řečený tovární kopec se správně jmenuje ? .... Vrch
13. DOLNÍ POLICE – Jaké číslo popisné má bývalá chalupa Vladimíra Menšíka ?
14. VALTEŘICE – při cestě po silnici naleznete památník obětem nacistické ..... ?
15. HEŘMANICE - jaký rok je vytesán na zadní straně brzdového kamene ?
16. NOVOSEDLO - Jaký obrázek je na lavičce u informační tabule vyobrazen ?
17. VELKÁ JAVORSKÁ - Na křižovatce je k vidění kaple z roku 1731 a její název je ?
18. RADEČ - Tak jako na žandovském hřbitově máme modrého anděla i v Radši je na hřbitově také hrob s jedním andělem. Moje otázka zní, ke kterému hrobu patří? Je to famílie ...?

RODINNÁ HRA O HISTORII A TOULKÁCH PO ŽANDOVĚ A OKOLÍ

JMÉNO, PŘÍJMENÍ.....

TELEFONNÍ KONTAKT NEBO EMAIL.....

BYDLIŠTĚ (stačí název města, obce, vesnice) .....

PUTOVALO NÁS CELKEM.....

ODPOVĚĎ NA OTÁZKY

1.....

2.....

3.....

4.....

5.....

6.....

7.....

8.....

9.....

10.....

11.....

12.....

13.....

14.....

15.....

16.....

17.....

18.....